

<https://doi.org/10.31874/2520-6702-2019-8-2-32-48>

УДК 378.4.147.091.33-054.7(477.54-25)

Ушакова Наталя, Домніч Світлана, Кушнір Ірина,
Тростинська Оксана, Чирва Ярослава

**Модель підготовки іноземних здобувачів вищої освіти
в Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна**

Анотація

Стаття присвячена проблемам розробки моделі підготовки іноземних здобувачів вищої освіти в Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна. Координацію навчальної, науково-методичної, виховної роботи з метою забезпечення високого рівня підготовки іноземців здійснює Навчально-науковий інститут міжнародної освіти. Наукова новизна дослідження полягає в тому, що відповідно до завдань навчання іноземців, які отримують вищу освіту в українських ЗВО, визначено науково-методичні та культурологічні засади проектування міжкультурної академічної освітньої системи, систематизовано процес моделювання навчально-професійної підготовки освітніх мігрантів, схарактеризовано аспекти моделі (акмеологічний, аксіологічний, соціокультурний, адаптаційний), що формують основи професійної підготовки фахівців вищої кваліфікації, виховного процесу, академічної адаптації до умов навчання в закордонному університеті, культурної грамотності. Визначено етапи реалізації завдань професійної підготовки освітніх мігрантів (підготовчий, університетський), рівні університетської моделі, що відповідають сучасним освітнім рівням (бакалаврський, магістерський, підготовки докторів філософії). Визначено функції мови навчання, що відіграє роль освітньої дисципліни, підґрунтя професійного, культурного особистісного розвитку і безперервної освіти майбутніх фахівців упродовж життя, описано процес формування комунікативної компетентності різних категорій освітніх мігрантів згідно стандартизованих вимог до рівня володіння українською мовою за європейською шкалою. Схарактеризовано виховний процес в університеті як важливий чинник адаптації іноземців до умов нерідного освітнього та соціокультурного середовища, описано основні форми та засоби позааудиторної культурно-виховної роботи.

Ключові слова: аспекти та рівні моделі, іноземні здобувачі вищої освіти, міжкультурна освітня система.

Вступ

Сучасний стан розвитку системи вищої освіти України характеризується усвідомленням колосальних змін у житті суспільства, трансформацією структури інформаційного простору, в якому існує людина XXI століття. На теперішньому етапі існування цивілізації одним із провідних важелів її розвитку стає система освіти, зокрема підготовка фахівців вищої кваліфікації, головними осередками якої є університети. Глобалізація суспільного життя впливає на завдання, тенденції, напрями вдосконалення освітніх систем. Одним із таких напрямів, відгуком на вимоги сучасності є розвиток міжнародної освіти, навчання за кордоном, активізація академічних обмінів, взаємодія науковців і викладачів у галузі розробки нових технологій, підходів, методів навчання. Така взаємодія потребує створення універсальної термінологічної системи для визначення цілей навчання, його рівнів, етапів, засобів контролю рівня навченості тощо. Запровадження європейської кредитної трансферно-

накопичувальної системи створило організаційні підстави для реалізації міжнародної взаємодії в системі вищої освіти. Українські університети працюють у рідній сучасних тенденцій, що робить їх достойними учасниками світового освітнього процесу. Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна є одним із провідних українських закладів вищої освіти, лідерів у галузі підготовки іноземних фахівців вищої кваліфікації. Необхідність аналізу та систематизації науково-методичних і організаційних засад підготовки освітніх мігрантів у ХНУ імені В.Н. Каразіна визначає актуальність даної наукової розробки.

Аналіз досліджень, в яких започатковано вирішення наукової проблеми. На сучасному етапі розвитку людства одним із актуальних завдань стає оптимізація міжнародної освіти незалежно від того, якою мовою отримує освіту людина, що навчається. Наш сучасник усе частіше шукає можливості навчатися за кордоном, що вимагає не тільки засвоєння мови країни навчання, а й концептів нового академічного та соціокультурного оточення.

Як зазначено у Білій книзі з міжкультурного діалогу «Жити разом у рівності й гідності» (Біла книга, 2010), університет завдяки своїй універсальності ідеально підходить для розвитку відкритих і широких поглядів на світ, що базуються на цінностях просвітництва. Таким чином, університет має великий потенціал для формування «міжкультурних мислителів», здатних відігравати активну роль у житті суспільства.

Один із найкращих класичних вишів України, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна з 1974 року є дійсним членом Міжнародної Асоціації Університетів ЮНЕСКО – всесвітньої асоціації, що налічує понад 150 країн-членів та співпрацює із загальною мережею міжнародних та національних організацій. У 1988 році університет підписав Велику Хартію Університетів – документ, який відображає фундаментальні цінності та права європейських університетів, вузівську автономію та академічну свободу. З 1989 року Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна є співзасновником та дійсним членом Євразійської Асоціації Університетів, що об'єднує на добровільних засадах університети євразійського регіону. У 2003 році університет було внесено до Світового довідника вищих медичних навчальних закладів Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) та Міжнародного довідника медичної освіти Фондації розвитку міжнародної медичної освіти (США). У січні 2004 року Харківський національний університет став повним індивідуальним членом Європейської Асоціації Університетів. У березні 2010 року університет прийнято до Асоціації Європейської мережі ядерної освіти в якості асоційованого члена (Відділ міжнародних програм).

«До складу університету входить 20 факультетів: біологічний; геології, географії, рекреації та туризму; екологічний; економічний; іноземних мов; історичний; комп'ютерних наук; медичний; математики і інформатики; міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу; психології; радіофізики, біомедичної електроніки та комп'ютерних систем; соціологічний; фізико-енергетичний; фізико-технічний; фізичний; філологічний; філософський; хімічний; юридичний, а також навчально-науковий інститут «Каразінська школа бізнесу». Підготовка фахівців у Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна здійснюється за 115 спеціальностями та спеціалізаціями, охоплює весь спектр сучасної класичної університетської освіти» (Факультети).

Оптимізація підготовки іноземців у закордонних університетах вивчається фахівцями різних галузей науки. Аналізуються зміни, що здійснюються в сучасній освітній парадигмі.

Сутність пізнавальної діяльності та основні психологічні характеристики процесу навчання з'ясовано в роботах В. Артемова, А. Асмолова, Б. Беляєва, Л. Виготського, П. Гальперіна, Т. Дрідзе, М. Жинкіна, І. Зимньої. Ситуацію оволодіння освітніми мігрантами іноземною мовою проаналізовано З. Кличніковою О. Леонтьєвим, Б. Ломовим, С. Фоломкіною.

Сучасне життя висуває до майбутніх фахівців вимоги, що передбачають досягнення професійних вершин. У навчанні іноземців це можливо за умов оволодіння навичками та вміннями мовленнєвої діяльності мовою навчання перш за все в навчально-професійній сфері спілкування, формування вмінь удосконалення діяльності з засвоєння мови та користування нею.

Мова навчання є не тільки навчальним предметом, а й засобом особистісного та професійного розвитку майбутніх фахівців. Це робить її інструментальною цінністю, що є засобом засвоєння цінностей-цілей. У зв'язку з цим актуальними стають аксіологічні та акмеологічні засади організації навчальної діяльності (А. Деркач), принципи особистісно-орієнтованого навчання (В. Серіков). Сучасний компетентнісний підхід (І. Бех, С. Бондар, О. Пометун) також має бути врахований в університетській підготовці освітніх мігрантів. Необхідно навчати самостійно здобувати знання та формувати навчальні вміння. Це робить актуальним розвиток освітніх стратегій, навичок усвідомлювати та вирішувати проблеми, що постають у процесі навчально-професійної підготовки.

Сучасна комунікація в університетському освітньому просторі є міжкультурною, науково обґрунтована організація цього процесу передбачає врахування закономірностей діалогу культур (С.Тер-Мінасова), необхідність соціокультурної та академічної адаптації освітніх мігрантів.

Аналіз наукових досліджень проблеми організаційної (позааудиторної) роботи студентів на теоретико-методологічному рівні висвітлюється в працях відомих педагогів: А. Алексюка, С. Архангельського, Ю. Бабанського, В. Безпалька, П. Підкасистого, психологів: А. Петровського, О. Леонтьєва, методистів: О. Біляєва, Л. Паламар, М. Пентиліук, К. Плиско. Різним формам позааудиторної роботи зі студентами присвячено роботи С. Домніч, Є. Танько, Н. Скрипник, Л. Прокоф'євої, Т. Осипової, І. Бартеневої, О. Білої, С. Шихальнової тощо. У наукових розвідках В. Коваль представлена система позааудиторної діяльності студентів закладів вищої освіти (Коваль, 2009).

Мета статті – описати модель підготовки іноземних здобувачів вищої освіти в ХНУ імені В.Н. Каразіна, задля чого потрібно систематизувати принципи моделювання підготовки освітніх мігрантів, схарактеризувати аспекти та рівні університетської моделі, етапи реалізації завдань професійної підготовки освітніх мігрантів. Необхідним складником побудови моделі вважаємо завдання визначення функцій мови, засобами якої різні категорії іноземців опановують майбутню спеціальність, а також характеристику міжкультурного виховного процесу в університеті як основи адаптації іноземців до умов нерідного соціокультурного середовища.

Методи дослідження

Для досягнення визначеної мети використано такі теоретичні методи: *аналіз* нормативно-законодавчої бази як підґрунтя побудови моделі підготовки іноземних здобувачів вищої освіти та науково-методичної літератури для визначення функцій мови навчання та опису виховного процесу в університеті як важливого чинника адаптації освітніх мігрантів; *моделювання* рівнів системи університетської підготовки освітніх мігрантів та етапів реалізації цієї системи під час їхньої професійної та мовної підготовки.

Результати дослідження

Перший етап – прийом на навчання до Університету іноземців та осіб без громадянства – здійснюється згідно із Законами України «Про вищу освіту», «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», «Про закордонних українців», «Про біженців та

осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту», Указом Президента України від 03 червня 1994 року № 271 «Про заходи щодо розвитку економічного співробітництва областей України з суміжними областями Республіки Білорусь і адміністративно-територіальними одиницями Республіки Молдова», постановою Кабінету Міністрів України від 11 вересня 2013 року № 684 «Деякі питання набору для навчання іноземців та осіб без громадянства», наказом Міністерства освіти і науки України від 01 листопада 2013 року № 1541 «Деякі питання організації набору та навчання (стажування) іноземців та осіб без громадянства», зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 25 листопада 2013 року за № 2004/24536 (зі змінами), розділу XIV «Правил прийому на навчання до Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна в 2019 році» затверджених рішенням Вченої ради університету від 21 січня 2019 р., протокол № 1, уведених в дію наказом від 01 лютого 2019 р. № 0110-1/038 (зі змінами) (Умови прийому, 2019, 47).

Іноземці та особи без громадянства можуть здобувати вищу освіту за кошти фізичних та/або юридичних осіб, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, законодавством або угодами між закладами вищої освіти про міжнародну академічну мобільність. Іноземці, яким надаються державні стипендії за міжнародними договорами, загальнодержавними програмами, іншими міжнародними зобов'язаннями України, приймаються на навчання у межах установлених квот для іноземців на підставі направлень Міністерства освіти і науки України (Правила прийому, 2019, 44).

Навчання іноземних громадян та осіб без громадянства у Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна забезпечує Навчально-науковий інститут міжнародної освіти (ННІМО). Діяльність інституту спрямована на організацію й координацію всіх форм навчальної, науково-методичної, виховної роботи з метою забезпечення високого рівня підготовки іноземців у системі безперервної вищої освіти, яка відповідає державним стандартам України. Основними напрямками діяльності ННІМО є підготовка іноземних громадян до вступу у ЗВО України, організація та методичне забезпечення викладання іноземцям (слухачам підготовчого відділення, студентам, магістрантам, аспірантам, стажистам) мовних дисциплін, проведення краєзнавчих студій для іноземних здобувачів вищої освіти всіх рівнів, координація діяльності факультетів та кафедр університету щодо організації навчання і підготовки іноземних фахівців відповідних освітньо-кваліфікаційних рівнів, розробка та впровадження інноваційних форм і методів навчання з урахуванням потреб міжнародного ринку освітніх послуг, забезпечення адаптації іноземних громадян та осіб без громадянства, що навчаються в університеті, вирішення організаційних питань щодо перебування іноземних здобувачів вищої освіти в Україні тощо. Освітній процес ґрунтується на принципах науковості, гуманізму, демократизму. Навчання здійснюється на підставі міжнародних договорів і угод України, міжнародних програм, за контрактами з юридичними та фізичними особами (Положення, 2018, 5-6).

На підготовчому відділенні іноземні слухачі навчаються за спеціальностями «Медицина», «Право», «Економіка», «Філологія», «Комп'ютерна інженерія». Освітній процес забезпечують кафедра природничих дисциплін, кафедра соціально-економічних дисциплін та кафедра мовної підготовки 2. Для всіх спеціальностей розроблені навчальні плани, які містять дисципліни циклів гуманітарної, соціально-економічної, фундаментальної, професійної і практичної підготовки. На спеціальностях «Медицина» і «Право» передбачено навчання слухачів англійською мовою. Нормативний термін навчання на підготовчому відділенні становить 10 місяців. Після успішного закінчення підготовчого відділення іноземні слухачі отримують Свідоцтво, яке надає їм право подавати документи до вступу на навчання в

університет. Зарахування іноземців до університету здійснюється за результатами вступного випробування з визначених предметів і мови навчання та на підставі наданих документів про здобутий рівень освіти (Положення, 2018, 9).

Підготовка іноземних здобувачів вищої освіти на факультетах ХНУ імені В.Н. Каразіна здійснюється за освітньо-професійними, освітньо-науковими та науковими програмами на трьох рівнях вищої освіти (першому – бакалаврському, другому – магістерському, третьому – освітньо-науковому). Для кожного рівня вищої освіти МОН України за погодженням із Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти розроблено і затверджено стандарти вищої освіти, які визначають зміст та результати освітньої діяльності (загальний обсяг кредитів, перелік компетентностей випускника, форми атестації, вимоги професійних стандартів). В університеті запроваджена Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система (ЄКТС) навчання, яка долучає студентів до міжнародного простору вищої освіти, допомагає поліпшенню якості навчання, дає змогу інтегрувати різні види освітньої діяльності, полегшує процес визнання та підтвердження кваліфікацій та періодів навчання, сприяє академічній мобільності здобувачів вищої освіти (Положення).

Іноземні громадяни та особи без громадянства навчаються на факультетах ХНУ імені В.Н. Каразіна згідно з навчальними планами, які містять перелік обов'язкових, факультативних навчальних дисциплін та дисциплін за вибором, визначають їхній обсяг у кредитах ЄКТС, послідовність вивчення дисциплін та проходження практик, форми проведення навчальних занять та кількість навчальних годин, що на них відводиться, графік навчального процесу, форми поточного і підсумкового контролю, розроблені для кожної спеціальності.

Освітні мігранти – здобувачі вищої освіти за бажанням можуть навчатися державною мовою, мовою національних меншин або англійською мовою, про що зазначається в контракті, який вони укладають. На більшості факультетів іноземці навчаються в одних групах з українськими студентами. На медичному, юридичному факультетах та в Каразінській школі бізнесу для іноземців, що обрали мовою навчання англійську, створюються окремі академічні групи та розроблюються окремі навчальні плани.

Наказом Міністерства освіти і науки України від 18.08.2016 р. № 997 (Наказ) керівництво ЗВО було зобов'язано забезпечити вивчення державної мови іноземними студентами в обсязі, необхідному для навчання та / або побутового спілкування відповідно до освітніх програм. З метою забезпечення комунікативних потреб іноземних студентів в україномовному спілкуванні співробітниками Навчально-наукового інституту міжнародної освіти здійснюється вирішення широкого кола науково-методичних проблем мовної підготовки іноземців, тому що сформованість комунікативної компетентності є необхідною умовою успішності засвоєння навчальних дисциплін. Дослідження Н. Ушакової, Т. Алексеєнко, С. Домніч, І. Кушнір, О. Тростинської дозволили розробити концепцію формування вторинної мовної особистості освітніх мігрантів, побудувати методичну систему їхньої академічної адаптації (Академическая адаптация, 2017), провідною ланкою якої є мовна підготовка. Розроблені робочі програми для всіх іноземних здобувачів вищої освіти ХНУ імені В.Н. Каразіна (факультету іноземних мов, геолого-географічного, економічного, медичного, радіо-фізичного, юридичного та інших факультетів) та проводяться заняття з навчальних дисциплін «Іноземна мова (українська)», «Іноземна мова за професійним спрямуванням», «Українська мова за фахом».

Для визначення результатів навчання у робочих програмах зазначених дисциплін з української мови як іноземної керувалися Проектом стандартів володіння українською мовою (Проект, 2016), який висвітлює прийняті стандартизовані вимоги до рівнів володіння українською мовою за європейською шкалою (від А1 до С2). Зазначимо, що іноземні студенти

ХНУ імені В.Н. Каразіна як нефілологічних, так і філологічних спеціальностей мають оволодіти українською мовою у межах мінімум трьох кредитів. Тож іноземні студенти досягають сформованості «комунікативної компетентності на рівні, достатньому для вирішення нескладних комунікативних завдань у навчально-професійній сфері спілкування; а також можуть виконати завдання, пов'язані з простим обміном інформацією на соціокультурні або побутові теми; у простих виразах можуть розповісти про себе, своїх рідних і близьких, описати основні аспекти повсякденного життя. Виконання описаних завдань передбачає формування навичок і вмінь в основних видах мовленнєвої діяльності – читанні, письмі, говорінні й аудіюванні, в уживанні мовних засобів для реалізації певних тактик мовленнєвої поведінки для досягнення комунікативної мети. Базою формування комунікативної компетентності є опанування системи української мови й оволодіння фонетичними, лексичними та граматичними навичками» (Ушакова, 2018).

Головними чинниками організації мовної підготовки є не лише освітній стандарт, система навчальних планів і програм, але й система засобів навчання, в якій центральне місце належить навчальному посібнику. Авторським колективом кафедри мовної підготовки 1 ННІМО ХНУ імені В.Н. Каразіна розроблено навчальний комплекс із української мови для різних контингентів іноземних студентів, а саме: навчальні посібники для початківців (вступний курс і базовий курс) (Паралель, 2017; Паралель, 2018); базовий підручник для іноземних студентів I курсу нефілологічних спеціальностей, для яких українська мова є мовою навчання (Ушакова, 2017а); навчальний посібник для формування комунікативних умінь професійного спілкування для студентів медичних спеціальностей (Алексеєнко, Васецька, & Кушнір, 2019).

Створені навчальні посібники сприяють поступовому формуванню слуховимовних, інтонаційних, лексичних і граматичних навичок і мовленнєвих умінь, а також спрямовані на формування комунікативної компетентності у навчально-професійній сфері спілкування.

Для іноземних здобувачів, які бажають удосконалювати свій рівень володіння українською мовою, організовано проведення засідань Клубу шанувальників української мови та культури. Зустрічі зі студентами проходять у формі факультативних занять із розмовної практики, а також виховних заходів різного формату. Метою проведення зустрічей Клубу є розвиток комунікативної і міжкультурної компетентностей, необхідних для забезпечення реальних комунікативних потреб іноземних студентів, можливостей використання ними української мови у повсякденному житті та в академічному середовищі під час навчання в Україні; формування навичок володіння і вмінь спілкування українською мовою в межах актуальних тем і комунікативних ситуацій.

З метою формування комунікативної компетентності освітніх мігрантів на рівні, достатньому для спілкування, в межах навчально-професійної, ділової, суспільно-політичної, розмовно-побутової і соціально-культурної сфер комунікативного підключення велике значення має як аудиторна, так і позааудиторна, виховна робота, що є ефективним засобом формування мотивації студентів-іноземців у навчанні мови та культури міжнаціонального спілкування.

Навчання іноземних студентів у Навчально-науковому інституті міжнародної освіти ХНУ імені В.Н. Каразіна націлене на формування комунікативної компетентності не тільки в навчально-професійній, діловій, суспільно-політичній, розмовно-побутовій, а й у соціально-культурній сфері комунікативного підключення. Для цього розробляються науково-методичні засади вирішення головних завдань класичного університету – пізнавати, навчати та просвіщати.

Позааудиторна робота трактується як спеціально організовані й цілеспрямовані позааудиторні заняття та система пізнавальних і виховних заходів, метою яких є поглиблення та розширення знань, отриманих в умовах навчального процесу, формування творчих здібностей, наукових інтересів (Педагогічний словник, 2001, 167), робота з учнями поза розкладом аудиторних занять. Така робота передбачає участь у вечорах відпочинку, зустрічах із цікавими людьми, перегляді фільмів, спектаклів та ін., вона є значним резервом навчання і засобом досягнення цілей навчання. За думкою Р. Абдулова, Л. Петриченко, І. Соколова та ін., позааудиторна робота є системою навчально-виховних впливів. Інші науковці (О. Гаврилюк, М. Донченко, І. Карпова, В. Коваль) визначають позааудиторну роботу як безперервний процес, у якому реалізуються виховання, освіта і розвиток студентів, котрий не має фіксованих термінів завершення і послідовно переходить з однієї стадії в іншу від створення умов, сприятливих для творчої діяльності студентів, для забезпечення їхнього співробітництва, що дає змогу сформувати потребу особистості в подальшому творчому сприйнятті світу. Саме науково-обґрунтована та вміло організована діяльність студентів у позааудиторній роботі має на меті різнобічний розвиток особистості, специфіка якого на нинішньому етапі складається в накопиченні іноземними учнями соціального досвіду та досягнення високого рівня комунікативної культури тощо (Навгуліук, 2013).

Організаційна (виховна, позааудиторна) робота з іноземними учнями в ХНУ імені В.Н. Каразіна – це невід’ємний складник навчально-виховного процесу, що почався ще з 60-х років ХХ століття у період становлення системи навчання іноземців в університеті. Так, кафедрою мовної підготовки 1 Навчально-наукового інституту міжнародної освіти проводиться низка позааудиторних заходів, що спрямовані на соціальну та академічну адаптацію іноземних студентів основних факультетів університету. На думку О. Білик, соціалізацію іноземних студентів в освітньо-культурному середовищі закладів вищої освіти необхідно розглядати в сукупності трьох етапів: *соціальної адаптації, соціальної інтеграції та соціальної індивідуалізації* (Білик, 2014).

На етапі *соціальної адаптації іноземних учнів* до нового освітньо-культурного середовища закладу вищої освіти (а саме, ХНУ імені В.Н. Каразіна) викладачами кафедри мовної підготовки 1 для іноземців-першокурсників проводяться бесіди, ознайомчі екскурсії до факультетів університету, до Музеїв історії університету та археології й етнографії Слобідської України, до Центральної наукової бібліотеки ХНУ, до сучасних мистецьких майданчиків, що пов’язані з університетом, – ЄрміловЦентру та Художньої галереї імені Г.І. Семирадського з метою поширення знань не тільки про визнання університету як центру фундаментальної науки і освіти, але і як потужного культурного осередку. «На етапі соціальної адаптації відбувається пристосування іноземних студентів до освітнього процесу і нової соціокультурної дійсності, ... до того ж це відбувається в нетрадиційному для них освітньо-культурному середовищі ЗВО, з представниками якого їм необхідно встановити комунікацію» (переклад наш – автори) (Билык, 2017, 32). У цей період позааудиторні заходи, що націлені на успішну соціальну адаптацію іноземних студентів до освітньо-культурного середовища університету, на формування крос-культурної і соціально-професійної грамотності, є важливим складником навчального й виховного процесу іноземних студентів і дають позитивний результат.

В якості соціально-педагогічного супроводу соціалізації іноземних студентів використовуються такі форми роботи: з метою знайомства з адміністрацією Навчально-наукового інституту міжнародної освіти та викладачами кафедри мовної підготовки 1, з факультетами та деканатами університету проводяться *тренінги толерантності, культурні асимілятори; інтерактивні заняття* («Давайте познайомимось», «День першокурсника»); для ознайомлення з інфраструктурою міста, його історією, архітектурою та культурою

проводяться *екскурсії* (пішохідна / автобусна) *містом* («Харків – одне з великих міст в Україні: вулиці і площі, заклади вищої освіти, музеї, театри, виставки, парки»); *написання есе та творів* («Чому я приїхав в Україну», «ХНУ імені В.Н. Каразіна – класичний університет України», «Харків – місто, в якому ми живемо та навчаємося»); *підготовка доповідей та презентацій про країну студента, його рідне місто* («Моє рідне місто», «Моя країна»); з метою популяризації українських традицій іноземні студенти беруть участь у підготовці та проведенні *чемпіонатів з приготування українських страв* (III Міжнародний чемпіонат з приготування борщу (м. Харків, 08.10.2016 р.)); *підготовці доповідей та презентацій про культурні традиції України / традиції країни студента*; проводяться літературно-художні *вечори* з метою зміцнення дружби і взаєморозуміння між іноземними студентами та громадянами України, а також із метою знайомства з культурними традиціями і побутом різних народів, які проживають у місті Харкові («Знайомтесь: Україна», «Посвячення в студенти іноземних громадян»; «Міжнародний фестиваль іноземних студентів і громадян м. Харкова»); з метою розвитку вмінь міжкультурного діалогу *проводяться свята у межах університету і кафедри* («Свято з нагоди відкриття Інституту Конфуція»; «Свято з нагоди ювілею створення КНР», «Свята в Україні. Новий рік», «Святкування Нового року за місячним календарем у Китаї, В'єтнамі» тощо). Як уже зазначалося, для популяризації української мови та культури діє *клуб «Шанувальників української мови»*, де проводяться лекції, бесіди, зустрічі з видатними вченими, поетами та письменниками, а також театралізовані виховні заходи: «Українські вечорниці», «Різдво в Україні», «Масляна», «Великдень в Україні», вечори-презентації: «Дивовижний світ української вишивки», «Українська писанка» тощо.

На етапі *соціальної інтеграції* відбувається подальший розвиток соціальних і професійних якостей освітніх мігрантів, формування в них ціннісних орієнтацій та міжкультурної компетентності. «Для цього етапу характерні соціальна активність і розвиток соціальної суб'єктності іноземних студентів. На етапі соціальної інтеграції іноземні студенти (за умови успішного проходження адаптаційного етапу) уже не просто засвоюють нові знання соціокультурного оточення, а й намагаються їх відтворити» (переклад наш – автори) (Білик, 2017, 32). Тому, на цьому етапі в якості соціально-педагогічного супроводу соціалізації студентів-іноземців використовуються такі форми організаційної роботи: з метою проведення профорієнтаційної роботи доцільним є *соціально-педагогічний тренінг «Моя майбутня професія»*; з метою ознайомлення майбутніх медиків з історією розвитку та становлення харківської медичної науки, витоки якої беруть свій початок із відкриття медичного факультету у Харківському університеті, та розвитком анатомічної школи у Харкові як складника медичної науки в Україні проводяться *тематичні екскурсії* до Музею природи університету, до «Зразкового музею» історії ХНМУ та до відомчого Музею анатомії ХНМУ; у межах популяризації науки проводяться також *екскурсії* до Музею астрономії та Музею природи університету; з метою ознайомлення іноземних студентів з природою Слобожанщини, рослинним і тваринним світом України організуються *культпоходи* до ботанічного саду ХНУ, до планетарію, а також до музею «Космос» для знайомства іноземців із науковими досягненнями міста («Харків – науковий центр України»), з експозицією, що присвячена астрономії, космонавтиці та уфології. Освітні мігранти охоче беруть участь у *тематичних уроках та уроках-концертах* («Природа – поезія душі», «Свято поезії») у межах конкурсу читця, «Шевченко – великий український поет». Для розвитку творчої активності студентів та підвищення інтересу до вивчення мов проводяться *лінгвістичні олімпіади*, зокрема I Міжнародна лінгвістична Олімпіада-2019 (11.04.2019 р.) у ХНУ імені В.Н. Каразіна, що проходила під гаслом «Per linguas ad scientiam» («Через мови – до знань»)).

Активно розвивається система *студентського самоврядування* (зустрічі з ректором ХНУ, деканами факультетів; підготовка та проведення урочистої конференції іноземних студентів у ХНУ імені В.Н. Каразіна (2018-2019 рр.), у межах якої вперше було проведено посвячення іноземних громадян у студенти, здійснено обрання голови Ради іноземних студентів). Керівництво університету уважно прислухається до думок іноземних студентів.

Іноземні здобувачі вищої освіти беруть участь у *загальноуніверситетських заходах* (у мистецькій акції, яка передбачала найбільш масове виконання духовного гімну України «Молитва за Україну» – урочистого музичного твору, що написаний у 1885 р. вихованцем університету М. Лисенком на слова О. Кониського, біля Північного корпусу ХНУ імені В.Н. Каразіна у форматі «Open Air», що було зафіксовано як рекорд України (18.10.2017 р.). В акції брали участь іноземні студенти понад із 20 країн світу та викладачі ННІМО); у *інтелектуальних конкурсах* («Міс Університет» (2010-2019 рр.)); у *концертах, які присвячені Дню факультетів*, де навчаються іноземці; у *міських заходах* (свято фарб «HoliPark-2018» (2018 р.) у Центральному парку культури і відпочинку імені М. Горького. Захід був організований парком культури спільно з Українсько-Індійським академічним центром ХНУ імені В.Н. Каразіна та освітньою групою «BobTrade Education Group» з метою зміцнення дружби і взаєморозуміння між індійськими та іншими іноземними студентами і громадянами України (у тому числі і м. Харкова), а також для популяризації індійської культури. Участь у такому Фестивалі сприяла знайомству з культурними традиціями і побутом індійських студентів, які проживають і навчаються у Харкові), у *самостійних поїздках для участі в конференціях, фестивалях тощо*.

На етапі *соціальної індивідуалізації* відбувається формування професійної ідентичності іноземних учнів, починається їхня професійна самореалізація завдяки створенню перших оригінальних проектів, пов'язаних із професійною діяльністю. «Для подальшого розвитку соціальності іноземних студентів слід застосовувати соціально-педагогічну підтримку як напрям соціально-педагогічного супроводу тих студентів, які успішно долають два попередні етапи соціалізації. На цьому етапі формується професійна і соціальна культура, реалізується соціальна творчість іноземних студентів» (переклад наш – автори) (Билык, 2017, 34-35). Головним складником стає творча діяльність іноземних студентів, реалізація ними власних навчально-професійних і соціокультурних проектів. В якості форм у період соціальної індивідуалізації студентів-іноземців кафедрою мовної підготовки 1 використовуються такі форми організаційної (виховної) роботи: з метою активізації наукової творчості студентів, розвитку вмінь самостійної роботи й навичок дослідницької діяльності, стимулювання та підтримки наукових досліджень студентів-іноземців упродовж останніх років проводиться *Міжнародна студентська конференція «Нові наукові горизонти: досягнення, пошук»* (2017-2019 рр.).

У процесі соціально-педагогічного супроводу соціалізації іноземних студентів під час проведення організаційних (позанавчальних) заходів застосовуються такі методи: *соціально-педагогічні* (аналіз реальних ситуацій, бесіда, показ перспективи, індивідуальні та колективні проекти); *діагностичні* (анкетування, тестування); *формування особистості* (навіювання, приклад, роз'яснення, критика, переконання); *організація діяльності* (схвалення, доручення, прояв довіри, уваги, турботи, підтримка). Формами соціально-педагогічного супроводу позанавчальної роботи з іноземними студентами є консультації, тренінги, культурні асимілятори, екскурсії, майстер-класи, тематичні вечори, круглі столи, рольові ігри, конкурси, презентації, ділові ігри, конференції, спортивні змагання, квести, концерти і т.п. (переклад наш – автори) (Билык, 2017, 35). Використання тих чи інших методів і форм соціально-

педагогічного супроводу залежить від етапу його реалізації під час виконання організаційних (позанавчальних) заходів.

Організаційна (виховна, позааудиторна) робота у ННІМО завжди спрямована на соціальну та академічну адаптацію іноземців, на навчання мовленнєвого спілкування, що реалізується за допомогою різних форм освітньої діяльності: індивідуальної (самостійна науково-дослідницька робота, індивідуальні консультації, олімпіади тощо); групової (навчання у співпраці, інтерактивні заняття, майстер-класи, факультативні заняття, заняття в клубі); масової (екскурсії, тематичні вечори, круглі столи, рольові ігри, конкурси, презентації, конференції, концерти тощо).

Процес соціокультурної взаємодії представників різних культур, що здійснюється за допомогою встановлення різного роду соціальних зв'язків при взаємно пов'язаних соціальних діях комунікантів, повинен бути спрямований на формування не тільки знань слов'янської культури та мов (української / російської), умінь і навичок спілкування цими мовами, але і на толерантне, шанобливе ставлення до представників іншого етносу, а також на виховання культури міжнаціонального спілкування, щоб виключити різноманітні культурні конфлікти.

Таким чином, організаційна (позааудиторна) робота має великі можливості у практичному, освітньому й виховному аспектах. Міжкультурне спілкування завжди носить, перш за все, «загальнолюдський характер» (Владимирова Т.), оскільки мовленнєва взаємодія обумовлена «силовим полем культури» (Біблер В.), що не варто забувати викладачам, які працюють з іноземною аудиторією. Тоді позааудиторні заходи будуть викликати інтерес у іноземних студентів і носити пізнавальний комунікативний характер, а також сприяти ефективності виховання полікультурної особистості.

Організаційна робота – це той єдиний «простір проектів» (М. Кастельс), що створюється за допомогою єдності чотирьох складників: кафедри (*кафедра мовної підготовки 1*) – факультету/інституту (ННІМО) – університету (ХНУ імені В.Н. Каразіна) – країни (Україна), який спрямований на розуміння міжособистісного дискурсу комунікантів-інофонів як синергетичної, саморозвиваючої і сенсогенеруючої відкритої системи, що репрезентується в їхній комунікативній поведінці та спонтанності мовотворення.

Висновки

Відповідно до завдань навчання іноземців, які отримують вищу освіту в українських ЗВО, на прикладі Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна визначено науково-методичні засади проектування міжкультурної освітньої системи, систематизовано процес моделювання підготовки освітніх мігрантів, з'ясовано, що основними аспектами моделі є акмеологічний (спрямованість на досягнення професійних вершин), аксіологічний (ціннісний, з урахуванням якого інструментальна цінність володіння мовою навчання є засобом досягнення цінностей-цілей), соціокультурний, що враховує особливості міжкультурної комунікації і завдання формування вмій діалогу культур, адаптаційний, реалізація якого необхідна для створення сприятливих умов спілкування і навчання освітніх мігрантів в нерідному академічному і соціокультурному середовищі. Врахування таких аспектів формує основи професійної підготовки, виховання, академічної адаптації, культурної грамотності. Етапами реалізації завдань професійної підготовки освітніх мігрантів є підготовчий та університетський, рівні університетської моделі відповідають освітнім рівням (бакалаврський, магістерський, підготовки докторів філософії). Визначено функції мови навчання, що відіграє роль освітньої дисципліни, підґрунтя розвитку і безперервної освіти фахівців упродовж життя, описано процес та засоби формування комунікативної компетентності різних категорій освітніх мігрантів. Виховний процес в університеті

схарактеризовано як важливий чинник адаптації іноземців до умов нерідного освітнього та соціокультурного середовища.

Перспективи подальших досліджень полягають у детальній розробці основних складників, що формують модель університетської підготовки освітніх мігрантів. Запропонована модель є інваріантним конструктом, у межах якого доцільно дослідити напрями реалізації висвітлених у статті аспектів. Зокрема, розроблення акмеологічного аспекту моделі передбачає, на наш погляд, визначення інваріантного переліку загальнонавчальних пізнавальних умінь, володіння якими дозволить інофонам ефективно здійснювати навчально-професійну діяльність. Такий перелік має бути доповнений варіативними складниками, що будуть орієнтовані на конкретну спеціальність, якою оволодіває іноземний студент. Реалізація аксіологічного аспекту вимагає сформованості в освітніх мігрантів умінь ціннісної розумової та мовленнєвої діяльності. Це передбачає проведення лінгвометодичних досліджень щодо формування корпусу мовних одиниць, володіння якими забезпечить вирішення зазначеного завдання. Дослідження соціокультурного та адаптаційного аспектів моделі має висвітлити шляхи формування когнітивно-діяльнісних якостей, необхідних для здійснення іноземними здобувачами вищої освіти рівноправного міжкультурного діалогу в академічному просторі українських ЗВО, знайомства зі скарбами української культури задля особистісного розвитку упродовж життя.

Бібліографічні посилання

- Алексєенко, Т., Васецька, Л., & Кушнір, І. (2019). Навчання професійного діалогу: Лікар – хворий. Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна.
- Бакіров, В., Ушакова, Н., & Хіжняк, Л. (2017). Міжкультурна комунікація в університеті: історичний досвід і виклики сучасності. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи»*, 39, 286–293.
- Билык, Е. (2017). Социально-педагогическое сопровождение как средство повышения эффективности социализации иностранных студентов в образовательно-культурной среде высшего учебного заведения Украины. Н.И. Ушакова (ред.), *Академическая адаптация образовательных мигрантов в стране обучения: монография*. Х., 24–38.
- Біла книга з міжкультурного діалогу «Жити разом у рівності й гідності». (2010). К. : Оранта.
- Білик, О. (2014). Соціалізація іноземних студентів як педагогічна проблема. *Вісник Харківської держ. академії культури: зб. наук. праць*, 43, 281–289.
- Відділ міжнародних програм та академічної мобільності. Сайт Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Отримано з https://www.univer.kharkov.ua/ua/general/structure/international_relations_department/dipram.
- Домнич, С. (2014). К вопросу о внеаудиторной работе в рамках межкультурной коммуникации. *Актуальні питання сучасного соціогуманітарного знання: зб. матеріалів V Міжвузів. наук.-практ. семінару (м. Харків, 23 січня 2014 р.)*. Харків: Нац. аерокосм. ун-т ім. М.Є. Жуковського «ХАІ», 56–57.
- Зінченко, В.М. (2017). Позааудиторна робота – важливий крок до діалогу культур. *Новітні технології у викладанні мов іноземним студентам*, 103-107.
- Коваль, В.Ю. (2009). Система позааудиторної діяльності студентів вищих навчальних закладів. *Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: «Педагогіка, психологія, соціологія»*, 6, 19–23.

- Положення про Навчально-науковий інститут міжнародної освіти ХНУ імені В.Н. Каразіна. Отримано з <https://www.univer.kharkov.ua/docs/work/polozhenia-institut.pdf>.
- Положення про організацію освітнього процесу в ХНУ імені В.Н. Каразіна. Отримано з <http://profkom.ua/normativni-dokumenti/polozhennya-pro-organizatsiyu-osvitnogo-protsesu-harkivskomu-natsionalnomu-universiteti-imeni-v-n-karazina/> (Дата звернення: 14.04.2019).
- Правила прийому на навчання до Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна в 2019 році. Отримано з <https://www.univer.kharkov.ua/images/pravya-2019-5.pdf> (Дата звернення: 02.10.2019).
- Про визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства освіти і науки України від 04 квітня 2006 року № 260. Наказ МОН № 997 від 18.08.2016 року. Отримано з http://ru.osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/52124/ (Дата звернення: 15.03.2019).
- Проект. Удосконалений стандарт. Українська мова як іноземна. Рівні загального володіння та діагностика (2016). Отримано з <https://mon.gov.ua> › 2016 › proekt-standartu-na-gromadske-obgovorennya (Дата звернення: 02.09.2018).
- Умови прийому на навчання до закладів вищої освіти України в 2019 році. Отримано з <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2018/12/28/priyomu-2019.pdf> (Дата звернення 02.10.2019).
- Ушакова, Н. & Алексеєнко, Т. (2019). Концепція мовної підготовки іноземних здобувачів вищої медичної освіти (модель 1 – англомовна форма навчання). *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки*. Харків, 34, 219–235.
- Ушакова, Н. (2009). *Учебник по языку обучения для иностранных студентов в русле современной образовательной парадигмы. Теория и практика создания учебника по языку обучения для иностранных студентов вузов Украины: монография*. Харьков.
- Ушакова, Н. (2018). Направления оптимизации академической адаптации образовательных мигрантов в вузах Украины. *Гуманітарні проблеми вищої освіти: зб. наук. праць*, 10, 87–94.
- Ушакова, Н. (ред.). (2017). *Академическая адаптация образовательных мигрантов в стране обучения: монография*. Харьков : ХНУ імені В.Н. Каразіна.
- Ушакова, Н. (ред.). (2017а). *Українська мова: підручник для іноземних студентів 1 курсу нефілологічних спеціальностей*. Харків.
- Ушакова, Н. (ред.). (2019). *Міжкультурна комунікація в університетському освітньому просторі: монографія*. Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна.
- Ушакова, Н., Алексеєнко, Т., & Кушнір, І. (2018). *Робоча програма дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням»*. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна. Отримано з <http://www-center.univer.kharkov.ua/lang/ua/anot.php>
- Ушакова, Н., Алексеєнко, Т., Кушнір, І., & Петренко, І. (2017). *Паралель. Українська мова для початківців. Вступний курс: навч. посіб.* Харків: Видавництво ХНУ ім. В.Н. Каразіна.
- Ушакова, Н., Алексеєнко, Т., Кушнір, І., & Петренко, І. (2018). *Паралель. Українська мова для початківців. Базовий курс: навч. посіб.* Харків: Видавництво ХНУ ім. В.Н. Каразіна.
- Факультети. Отримано з <http://www.univer.kharkov.ua/ua/departments> (дата звернення 11.07.19)
- Ярмаченко, М. (ред.). (2001). *Педагогічний словник*. К.: Педагогічна думка.
- Donchenko, M. (2004). Professional and pedagogical training of future teachers in extracurricular work in higher educational pedagogical institutions of Ukraine (the second half of the twentieth century) : Abstract dis. cand. ped. sc. : 13.00.01. Kh..

Havryliuk, O. (2013). The organization of extracurricular educational work of formation of communicative culture of future teachers (based on the course «foreign language, professionally directed»). *Bulletin of the National Academy of State Border Service of Ukraine*, 2, 83.

References

- Aleksyeyenko, T., Vasecka, L., & Kushnir, I. (2019). *Navchannya profesijnogo dialogu: Likar – hvorij. [Professional Dialogue Training: Doctor – Patient]*. Harkiv : HNU imeni V.N. Karazina. [In Ukrainian].
- Bakirov, V., Ushakova, N., & Hizhnyak, L. (2017). Mizhkulturna komunikaciya v universiteti: istorichnij dosvid i vikliki suchasnosti. [Intercultural communication at the university: historical experience and challenges of the present]. *Visnik Harkivskogo nacionalnogo universitetu imeni V. N. Karazina. Seriya «Sociologichni doslidzhennya suchasnogo suspilstva: metodologiya, teoriya, metodi»*, 39, 286–293. [In Ukrainian].
- Bilyk, E. (2017). Socialno-pedagogicheskoe soprovozhdenie kak sredstvo povysheniya effektivnosti socializacii inostrannyh studentov v obrazovatelno-kulturnoj srede vysshego uchebnogo zavedeniya Ukrainy [Social and pedagogical support as a tool of increasing the effectiveness of socialization of foreign students in the educational and cultural environment of higher education in Ukraine]. N.I. Ushakova (red.), *Akademicheskaya adaptaciya obrazovatelnyh migrantov v strane obucheniya: monografiya [Academic adaptation of educational migrants in the country of study]*. H., 24–38. [In Ukrainian].
- Bila kniga z mizhkulturnogo dialogu «Zhiti razom u rivnosti j gidnosti» [White Paper on Intercultural Dialogue «Living Together As Equals in Dignity»]*. (2010). K. : Oranta. [In Ukrainian].
- Bilik, O.(2014). Socializaciya inozemnih studentiv yak pedagogichna problema [Socialization of foreign students as a pedagogical problem]. *Visnik Harkivskoyi derzh. akademiyi kulturi: zb. nauk. prac.*, 43, 281–289. [In Ukrainian].
- Viddil mizhnarodnih program ta akademichnoyi mobilnosti [Department of International Programs and Academic Mobility]. Sajt Harkivskogo nacionalnogo universitetu imeni V.N. Karazina. Otrimano z https://www.univer.kharkov.ua/ua/general/structure/international_relations_department/dipam. [In Ukrainian].
- Domnich, S. (2014). K voprosu o vneauditornoj rabote v ramkah mezhkulturnoj kommunikacii [On the issue of extra-curricular work in terms of intercultural communication.]. *Aktualni pitannya suchasnogo sociogumanitarnogo znannya : zb. materialiv V Mizhvuziv. nauk.-prakt. seminaru* (m. Harkiv, 23 sichnya 2014 r.). Harkiv: Nac. aerokosm. un-t im. M.Ye. Zhukovskogo «HAI», 56–57. [In Ukrainian].
- Zinchenko, V.M. (2017). Pozaauditorna robota – vazhlijiv krok do dialogu kultur [Extra-curricular work is an important step to the dialogue of cultures]. *Novitni tehnologiyi u vikladanni mov inozemnim studentam*, 103-107. [In Ukrainian].
- Koval, V.Yu. (2009). Sistema pozaauditornoj diyalnosti studentiv vishih navchalnih zakladiv [System of extra-curricular activity of students of higher educational institutions]. *Naukovi praci Doneckogo nacionalnogo tehnicnogo universitetu. Seriya: «Pedagogika, psihologiya, sociologiya»*, 6, 19–23. [In Ukrainian].
- Polozhennya pro Navchalno-naukovij institut mizhnarodnoyi osviti HNU imeni V.N. Karazina [Regulation on Institute of International Education for Study and Research of V.N. Karazin Kharkiv National University]. Otrimano z <https://www.univer.kharkov.ua/docs/work/polozhenia-institut.pdf>. [In Ukrainian].

- Polozhennya pro organizaciyu osvitnogo procesu v HNU imeni V.N. Karazina [Regulation on organization of educational process in V.N. Karazin Kharkiv National University]. Otrimano z <http://profkom.ua/normativni-dokumenty/polozhennya-pro-organizatsiyu-osvitnogo-protsehu-harkivskomu-natsionalnomu-universiteti-imeni-v-n-karazina/> (Data zvernennya: 14.04.2019). [In Ukrainian].
- Pravila prijomu na navchannya do Harkivskogo nacionalnogo universitetu imeni V.N. Karazina v 2019 roci [Rules of admission for education to V.N.Karazin Kharkiv national university in 2019]. Otrimano z <https://www.univer.kharkov.ua/images/pravyla-2019-5.pdf> (Data zvernennya: 02.10.2019). [In Ukrainian].
- Pro viznannya takim, sho vtrativ chinnist, nakazu Ministerstva osviti i nauki Ukrayini vid 04 kvitnya 2006 roku № 260. Nakaz MON № 997 vid 18.08.2016 roku [By Order of the Ministry of Education and Science #997 dated August 18, 2016 “ On the recognition of the invalidity by the order #260 of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated April 04, 2006”]. Otrimano z http://ru.osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/52124/ (Data zvernennya: 15.03.2019). [In Ukrainian].
- Proekt. Udoshkolenij standart. Ukrayinska mova yak inozemna. Rivni zagalnoho volodinnya ta diagnostika [Project. Enhanced standard. Ukrainian as a foreign language. Levels of general possession and diagnostics]. (2016). Otrimano z <https://mon.gov.ua> > 2016 > projekt-standartu-na-gromadske-obgovorennya (Data zvernennya: 02.09.2018). [In Ukrainian].
- Umovi prijomu na navchannya do zakladiv vishoyi osviti Ukrayini v 2019 roci [Terms of admission for education to Ukrainian HEI]. Otrimano z <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2018/12/28/priyomu-2019.pdf> (Data zvernennya 02.10.2019). [In Ukrainian].
- Ushakova, N. & Aleksyeyenko, T. (2019). Konceptiya movnoyi pidgotovki inozemnih здобувачів вищої медичної освіти (model 1 – англійська мова навчання) [The conception of language training of applicants for higher medical education (model 1 – the English-language mode of study)]. *Vikladannya mov u vishih navchalnih zakladah osviti na suchasnomu etapi. Mizhpredmetni зв'язki*. Harkiv, 34, 219–235. [In Ukrainian].
- Ushakova, N. (2009). *Uchebnik po yazyku obucheniya dlya inostrannykh studentov v rusle sovremennoy obrazovatelnoy paradigmy. Teoriya i praktika stvoreniya uchebnika po yazyku obucheniya dlya inostrannykh studentov vuzov Ukrainy: monografiya [Textbook on the language of education for foreign students in the context of a modern educational paradigm (Theory and practice of creating a textbook for foreign students at universities of Ukraine)]*. Harkov. [In Ukrainian].
- Ushakova, N. (2018). Napravleniya optimizacii akademicheskoy adaptacii obrazovatelnykh migrantov v vuzah Ukrainy [Ways of optimization of academic adaptation of educational migrants in Ukrainian higher educational institutions]. *Gumanitarni problemi vishoyi osviti: zb. nauk. prac*, 10, 87–94. [In Ukrainian].
- Ushakova, N. (red.). (2017). *Akademicheskaya adaptaciya obrazovatelnykh migrantov v strane obucheniya: monografiya [Academic adaptation of educational migrants in the country of study]*. Harkov : HNU imeni V.N. Karazina. [In Russian].
- Ushakova, N. (red.). (2017a). *Ukrayinska mova: pidruchnik dlya inozemnih studentiv 1 kursu nefilologichnih specialnostej [Ukrainian language: textbook for first-year foreign students of non-philological specialities]*. Harkiv. [In Ukrainian].
- Ushakova, N. (red.). (2019). *Mizhkulturna komunikaciya v universitetskomu osvitnomu prostori: monografiya [Intercultural communication in university educational area]*. H. : HNU imeni V.N. Karazina. [In Ukrainian].

- Ushakova, N., Aleksyeyenko, T., & Kushnir, I. (2018). *Robocha programa disciplini «Ukrayinska mova za profesijnim spryamuvannyam» [The educational program of academic discipline «Ukrainian language of professional direction»]*. Harkiv: HNU imeni V.N. Karazina. Otrimano z <http://www-center.univer.kharkov.ua/lang/ua/anot.php> [In Ukrainian].
- Ushakova, N., Aleksyeyenko, T., Kushnir, I., & Petrenko, I. (2017). *Paralel. Ukrayinska mova dlya pochatkivciv. Vstupnij kurs: navch. Posib [Parallel. Ukrainian language for Beginners. Introductory course]*. Harkiv: Vidavnistvo HNU im. V.N. Karazina. [In Ukrainian].
- Ushakova, N., Aleksyeyenko, T., Kushnir, I., & Petrenko, I. (2018). *Paralel. Ukrayinska mova dlya pochatkivciv. Bazovij kurs: navch. Posib [Parallel. Ukrainian language for Beginners. Basic course]*. Harkiv: Vidavnistvo HNU im. V.N. Karazina. [In Ukrainian].
- Fakulteti [Schools]. Otrimano z <http://www.univer.kharkov.ua/ua/departments> (data zvernennya 11.07.19) [In Ukrainian].
- Yarmachenko, M. (red.). (2001). *Pedagogichnij slovník [Pedagogical dictionary]*. K.: Pedagogichna dumka. [In Ukrainian].
- Donchenko, M. (2004). Professional and pedagogical training of future teachers in extracurricular work in higher educational pedagogical institutions of Ukraine (the second half of the twentieth century) : Abstract dis. cand. ped. sc. : 13.00.01. Kh.. [In Ukrainian].
- Havryliuk, O. (2013). The organization of extracurricular educational work of formation of communicative culture of future teachers (based on the course «foreign language, professionally directed»). *Bulletin of the National Academy of State Border Service of Ukraine*, 2, 83. [In Ukrainian].

Ushakova Natalia, Domnich Svitlana,
Kushnir Iryna, Trostynska Oksana,
Chyrva Iaroslava

46

The model of training foreign higher education students at V.N. Karazin Kharkiv National University

Abstract

The problems of developing a model of training of foreign higher education applicants at the VN Kharkiv National University. Karazin. Coordination of educational, scientific, methodological and educational work in order to ensure a high level of training of foreigners is carried out by the Educational and Scientific Institute of International Education. The scientific novelty of the research is that according to the tasks of teaching foreigners receiving higher education in Ukrainian HEIs, the scientific and methodological and cultural bases of designing the intercultural academic educational system have been determined, the process of modeling of educational and vocational training of educational migrants has been systematized, and characteristically characterized. , axiological, socio-cultural, adaptation), which form the basis of professional training of specialists of higher qualification, educational process, academic hell tion of the terms of study at a foreign university, cultural literacy. The stages of realization of tasks of vocational training of educational migrants (preparatory, university), levels of university model corresponding to modern educational levels (bachelor's, master's, training of doctors of philosophy) are determined. The functions of the educational language, which plays the role of educational discipline, the basis of professional, cultural personal development and continuous education of future specialists throughout life, are defined, the process of formation of communicative competence of different categories of educational migrants according to standardized requirements to the level of Ukrainian language by

the Ukrainian language is described. The educational process at the university is characterized as an important factor in the adaptation of foreigners to the conditions of non-native educational and socio-cultural environment, describes the main forms and means of non-auditory cultural and educational work.

Key words: aspects and levels of models, foreign higher education applicants, intercultural education system.

Інформація про авторів

Ушакова Наталя

- Доктор педагогічних наук, професор
- Україна
- Навчально-науковий інститут міжнародної освіти Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, завідувач кафедри мовної підготовки 1
- ORCIDid: <http://orcid.org/0000-0003-4917-7934>.
- e- mail: ushakova.khnu@gmail.com ; тел.+380675811540

Ushakova Natalia,

- Doctor of Pedagogics, Full Professor
- Ukraine
- Institute of International Education for Study and Research, V.N. Karazin Kharkiv National University, Head of the Language Training Department 1

47

Домніч Світлана

- кандидат філософських наук
- Україна
- Навчально-науковий інститут міжнародної освіти Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, старший викладач, кафедра мовної підготовки 1,
- ORCIDid: <http://orcid.org/0000-0002-2410-925X>
- e-mail spdom.286@gmail.com
- тел. +3 8 050 517 64 82

Domnich Svitlana

- PhD in Philosophy
- Ukraine
- Institute of International Education for Study and Research, V.N. Karazin Kharkiv National University, Assistant Professor, Language Training Department 1

Кушнір Ірина

- кандидат педагогічних наук, доцент
- Україна
- Навчально-науковий інститут міжнародної освіти Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, доцент кафедри мовної підготовки 1
- ORCIDid: <http://orcid.org/000-0002-4349-9652>.
- e-mail: irina.kushnir.83@gmail.com

- тел. +380630559067

Kushnir Iryna

- PhD in Pedagogy, Associate Professor
- Ukraine
- Institute of International Education for Study and Research, V.N. Karazin Kharkiv National University, Associate Professor, Language Training Department 1

Тростинська Оксана

- кандидат філологічних наук, доцент
- Україна
- Навчально-науковий інститут міжнародної освіти Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, доцент кафедри мовної підготовки 1
- ORCIDid: <http://orcid.org/0000-0002-2999-629X>
- e-mail: okasana@ua.fm
- тел. +380673770634.

Trostynska Oksana

- PhD in Philology, Associate Professor
- Ukraine
- Institute of International Education for Study and Research, V.N. Karazin Kharkiv National University, Associate Professor, Language Training Department 1

Чирва Ярослава

- кандидат педагогічних наук
- Україна
- Навчально-науковий інститут міжнародної освіти Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, провідний фахівець підготовчого відділення
- ORCIDid: <https://orcid.org/0000-0002-7528-7400>
- e-mail: yasyachirva@mail.ru
- тел. +38 063-300-60-28

Chyrva Iaroslava

- PhD in Pedagogy
- Ukraine
- International Education Institute for Study and Research of V.N. Karazin Kharkiv National University, Leading Specialist of the Preparatory Department